

**УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ**

**ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ „ПОЕТИКА ПРИПОВЕДАЊА ЖИВОЈИНА
ПАВЛОВИЋА“ мр ДАНИЈЕЛЕ ВУЈИСИЋ**

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

Кликните да бисте почели унос текста.

1. Датум и орган који је именовео комисију

Кликните да бисте почели унос текста.

2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен:

1. др Михајло Пантић, редовни професор, наука о књижевности, српска књижевност, јужнословенска компаратистика, 2009. Катедра за српску књижевност са јужнословенским књижевностима, Филолошки факултет Универзитета у Београду; ментор;

2. др Радивоје Микић, редовни професор, наука о књижевности, српска књижевност, 2005. Катедра за српску књижевност са јужнословенским књижевностима, Филолошки факултет Универзитета у Београду; члан Комисије;

3. др Бојан Јовић, научни саветник, општа књижевност са теоријом књижевности, 2013. Институт за књижевност и уметност Београд; члан Комисије

II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
Кликните да бисте почели унос текста.
<p>1. Име, име једног родитеља, презиме: Данијела, Слободан, Вујисић</p> <p>2. Датум рођења, општина, република: 18. октобар 1966. Скопље, Македонија</p> <p>3. Датум одбране, место и назив магистарске тезе: 18. децембар 2007. Филолошки факултет Универзитета у Београду, „Наратив у романима Слободана Селенића“</p> <p>4. Научна област из које је стечено академско звање магистра наука: Област филолошких наука – Наука о књижевности</p>
III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:
„Поетика приповедања Живојина Павловића“
IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:
<p>Докторска дисертација мр Данијеле Вујисић „Поетика приповедања Живојина Павловића“ има 390 страна. Организована је у десет поглавља („Увод”, „Живојин Павловић“, „Хронологија забрана и цензура“, „Од режије до наратије – полифонија стваралачке поетике“, „Књижевни претходници и сродници, поетичка генеза“, „Павловићева проза у књижевној критици“, „Животно дело <i>Дивљи ветар</i> – врановачки циклус“, „Хронолошко-структурна мапа циклуса <i>Дивљи ветар</i>“, „Тематско-мотивски слој и хронотопска условљеност књижевног говора“, „Ликови и приповедачки поступци у аналитичком приступу“, „Сага о Јотићима“, „<i>Лапот</i> – роман-аналепса“, „Поливалентна форма романа <i>Лов на тигрове</i>“, „Дневник у процесу књижевног обликовања (<i>Дневник непознатог, Вашар на Светог Аранђела, Лов на тигрове</i>)“, „Остала приповедна проза“ и „Закључак“, са одговарајућим, посебно насловљеним потпоглављима. На крају дисертације (стр. 379-390) налази се попис цитиране литературе („Примарна литература“, „Секундарна литература“, „Прилози са интернета“, „Прилози“).</p>
V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:
<p>Докторска дисертација „Поетика приповедања Живојина Павловића“ мр Данијеле Вујисић настала је са тежњом да се што обухватније опише, систематизује и протумачи књижевни рад тог значајног српског писца и филмског редитеља из друге половине 20. века, при чему је аналитички интерес превасходно усмерен ка приповеној прози из циклуса <i>Дивљи ветар</i>, тежишној и уједно уметнички најзначајнијој тачки ауторовог поливалентног и врло обимног прозног опуса. Студија о прози Живојина Павловића имала је за циљ да један волуминозни фиктивни приповедни свет сагледа у контексту мултипликованих тематских кругова условљених двоструком стваралачком оријентацијом – оном филмском и оном литерарном. Филм је за Живојина Павловића „примењена литература, визуелни роман“ те му је, стога, бављење филмом потпомогло да се развије и оствари као литерата. Премда</p>

прихваћена у текућој критици и вишеструко награђивана, проза тог продуктивног, издашно награђиваног уметника оновремене српске културне сцене није систематски проучавана. Полазећи од запажања књижевне критике, која је у Павловићевом опусу уочила међусобну условљеност филмске и књижевне технике, мр Данијела Вујисић дефинисала је позицију аутора у односу на актуелни књижевни и снажно идеологизовани друштвени контекст, описала поједине његове стваралачке фазе и отворила по природи ствари апоретично питање жанровске проблематике, са посебним освртом на тематско-мотивске и језичке особености Павловићеве прозе, не тежећи потпуном увиду у његов наративни систем јер би то због готово непрегледног обима и трансформативности датог опуса водило непотребним и тешко доказивим генерализацијама. У том смислу било је неопходно одредити одговарајућу методологију истраживања адекватну опсегу и разноликости истраживане грађе, а потом што прецизније дефинисати неколико кључних појмова пишчеве поетике. Служећи се одговарајућим књижевноисторијским појмовима („стварносна проза”, веристички стил, натурализам) и књижевнокритичким приступима (наратологија, семантичка анализа), докторандкиња Данијела Вујисић склапа мозаичну слику генезе, раста, уметничких учинака и значењских резултанти Павловићевог прозног корпуса. Студија је методолошки покушај аналитичког разумевања односа фикционалних творевина и коментаторско-поетичких експликација (садржаних у дневничким књигама и у прози тзв. рубног положаја и природе) као и слике света предочене у наративним формама. Од првог до петог поглавља своје дисертације мр Данијела Вујисић, позивајући се на установљене емпиријске, биографске податке, критичке приказе и поетичке тврдње самог аутора изнетих у дневничким записима и у нефекционалним текстовима, успоставља књижевноисторијску хронологију Павловићеве прозе (са нарочитим освртом на претходнике и сроднике од утицаја на поетичку генезу), а делом реконструише и њену критичку рецепцију. Тако се из двоструког угла – критичке рецепције, с једне, и из ауторских записа са друге стране, дошло до закључка да је *Дивљи ветар*, врановачки циклус, Павловићево животно дело, односно манифестација и реализација најразноврснијих и најуспелијих прозних поступака са заједничком поетичком подлогом. Ти поступци су у једном слоју очували и оснажили традицију „стварносне прозе“, остајући доследни натуралистичком и веристичком стилу, но експериментисањем на плану форме и прокрвљивањем прозног ткива митопоетским елементима у исти мах остварена је илизуја архаично осенченог књижевног говора, ерго, уметнички успешно је предочен имагинативни свет са кореном у миту, са стаблом у конкретном простору а са паветином у фантазији. Шесто и седмо поглавље докторске дисертације мр Данијеле Вујисић посвећени су доказивању такве тврдње и покушају прецизирања хронолошко-структурне мапе циклуса *Дивљи ветар*. Следи аналитичка реконструкција тематско-мотивског слоја (где доминира ратом и ратним последицама обележен човек), потом и анализа хронотопске условљености књижевног говора, ликова и приповедних поступака. Посебна пажња посвећена је моделима хомодијегетичких приповедних ситуација (*Ланот*, *Расло ми је бадем дрво*, *Вашиар на Светог Аранђела* и *Задах тела*) као и опису мултипликованих функција књижевних јунака (наратор – наратар – сведок – писац дневника – писац сценарија...). Поглављем „Сага о Јотићима“

рекапитулира се једновековна приповест о Јотићима (настајала више од три деценије) у оквиру које постоји неколико тежишних ликова чију комплексност подржава и њихова улога хомодијегетичких приповедача (и)ли улога писаца дневника, па чак и романа (Аљошин роман у дневнику у *Лову на тигрове*). У оквиру тог поглавља, а у сагласју и са наредним под насловом „*Ланот* – роман-аналепса“, мр Данијела Вујисић утврђује семантичка поља из вишевековних митских наслага уписаних у архаични језик, фолклорну лексику, заумну радњу и обредни чин, литерарни завичај и ономастичку мотивацију, те њихову трансформацију у савремени цивилизацијски, прецизније речено урбани код и његов утицај на живот човека нашег доба. По мишљењу мр Данијеле Вујисић оно што је од детињства као причу, звук, боју и ритам упијао и усвајао Живојин Павловић у Вратарници и источној Србији, уткано је не само у сагу о Јотићима, већ и у целокупно уметничко стваралаштво, колико књижевно, толико и филмско. Сага о Јотићима је Живојина Павловића уврстила у ред оних књижевника који су у српској литерарној традицији оставили обимне породичне хронике. Јотићи, суштински обележени простором источне Србије, сведоче о историјским сударима и индивидуалним драмама у распону од готово сто година. Пратећи и повезујући судбине јунака у причама обликованим одговарајућим наративним поступцима докторандкиња аналитички установљује и описује кључне црте тог сразмерно новог региона на књижевној, геопоетичкој мапи Србије, на којој долази до ситнезе индивидуално имагинативног, колективно митског и конкретно историјског прозног материјала. Аљоша, кључни књижевни лик врановачког циклуса – за кога се са нешто слободе али и са доказивом извесношћу, јер постоје многобројни маркери топографске, биографске, професионалне, па и лексичке природе који повезују књижевног јунака са аутором – може рећи да је аутофикција самог Павловића, најснажнији је медиј, фокус или филтер кроз кога аутор манифестује једва сагледиво искуство колективно свесног и несвесног духа и демона источне Србије: „Измишљена литерарна територија, са реалним геоморфолошким карактеристикама, одређена је, међутим, стварним историјским, менталитетским склоповима и фолклорним мозаиком. Понајмање марећи да ли ће се то неке допасти или не, на начин примерен природи уметника, говор о јунацима и њиховим судбинама у крилу источне Србије за Павловића је у суштини био и прилика за говор о самом себи“ – запажа докторандкиња Данијела Вујисић. Дух источне Србије оличен је у снажној симболичкој фигури *ланота*, а на његову индикативност, па и сложеност, упозорава семантика наслова *Дивљи ветар*: „Према исконским предањима Зајечараца и околних житеља, у ветру су душе мртвих и зли духови... У неким нашим веровањима јак ветар значи да је негде проливена невина крв (Чајкановић 2014: 653), што је у смисаоном дослуху са многобројним сценама проливања крви (често оне братске и суседске) из циклуса *Дивљи ветар*“ – закључује мр Данијела Вујисић. Сага о Јотићима тематизује и велико питање, односно културну чињеницу првог реда, урушавање патријархалног морала и његовог породичног језгра, сведочећи, при том, и о облицима диктатуре сразмерно новог историјског момента интензивне урбанизације, форсиране присилом аналогне, ултимативне, искључиве идеологије која у аморалном свету узноси култ порока, насиља, порнографије и свега што има предзнак гадног

и ружног, што као вид негативне естетике у великој, ако не и пресудној мери обележава Павловићев уметнички рад. Докторандкиња Данијела Вујисић својим истраживањем обухвата и стваралачки заводљиво поигравање Живојина Павловића многим књижевним облицима, чиме његово дело посредно улази у магистрални ток српске приповедне традиције. Поливалентна форма и континуирани транстекстуални дијалог значајна су поетичка одредница Павловићеве прозе (*Лов на тигрове, Вашар на Светог Аранђела*). Студија „Поетика приповедања Живојина Павловића“ такође пружа аналитички увид у структуру и функцију предметних метафикција и аутофикција, врло концентрисано пратећи гранање литерарног дијалога који се остварује у интертекстуалном и паратекстуалном контексту. Речју, аргументовано се повезују Павловићеве дневнички записи као прототекстуалне јединице са интертекстовима и метафикцијама из прозног циклуса („стварни“ дневник са „књижевним“ дневницима јунака из циклуса), па се потом закључује: „Књижевни дневници’ су метатекстови, аутофикције које се језички и стилски наслањају на прототекст, што доказује да се фиктивна проза на изванредан начин ‘калеми’ на дневнички запис“. У завршном делу докторске тезе мр Данијела Вујисић аналитички тумачи прозу Живојина Павловића која је настајала изван циклуса *Дивљи ветар*. Књижевна критика је парцијално вредновала ту прозу, те је она остала по страни књижевноисторијских истраживања, што је донекле и разумљиво, има ли се на уму опсег Павловићевог стваралаштва, односно количину читалачке и аналитичке енергије коју је потребно уложити у њено тумачење. Мр Данијела Вујисић управо је то и учинила, идући у сусрет делу за које се без имало резерве може рећи да се отимало и самом његовом аутору. Дисертацијом „Поетика приповедања Живојина Павловића“ обухваћене су садржинске и поетичке карактеристике приповедне прозе која је израсла из уметничких тежњи блиских циклусу *Дивљи ветар* (*Каин и Авел, Симетрија, Блато*), као и оних дела која су тек делимично или посредно везана за тај циклус (*Биљна крв и Долан*). У прози писаној уз или после рада на *Дивљем ветру* уочава се и промена наративне перспективе коју је најлакше описати изостанком пищевог настојања да избегне аутофикционализацију и да свет обликује из друкчије тачке мотрења. У прози мимо циклуса *Дивљи ветар* Живојин Павловић се појављује нетрансформисан, директно именован или асоцијативно призван, и функционише као један од протагониста, боље речено, једноставно „упливава“ у властиту фикцију и тако реализује у дневнику наговештену намеру: „Хоћу да створим фиктивни свет. Али, највећа фикција – то сам ја“. У основи, Павловићева проза објављивана после 1993. године остаје верна натуралистичким представама о животу. Естетика ружног, као поетички и семантички прозни оквир (са изузетком романа *Долан*), укључујући и хотимично избегавање пуне језичке „стилизиције“, чиме се, према пищевог недвосмисленом поетичком становишту, оснажује аутентичност и у први план истиче пресни витализам представљеног света, чине, према налазу мр Данијеле Вујисић, ону поетичку основу на којој је Живојин Павловић саздао велику грађевину своје прозе.

истраживања у оквиру рада на докторској дисертацији:

„Мемоари Пере Богаља – роман апострофа Слободана Селенића“, *Градина*, Ниш, 2009, стр. 327–332; „Драматизована полифонија романа *Писмо/глава* Слободана Селенића“, *Philologia Mediana*, Ниш, 2009, стр. 109-118; „Завичајни простор у прози Живојина Павловића“, у *Филологија и универзитет*, Зборник радова, Филолошки факултет, Ниш, 2012, стр. 221-232; „Сага о Јотићима Живојина Павловића“, у *Од науке до наставе*, Зборник радова, Филолошки факултет, Ниш, 2013, стр. 328-341; „Феномен двојника у компаративној анализи романа *Каин и Авел* Ж. Павловића и *Двојника* Ф. Достојевског“, у *Свет у књижевности – књижевност у свету*, Зборник радова, Филолошки факултет, Ниш, 2014, стр. 145-157; „Питања алтеритета у романима Слободана Селенића“, *Philologia Mediana*, Ниш, 2015, стр. 223-235; „Дневник у процесу литерарне комуникације (Живојин Павловић: *Дневник непознатог; Ваишар на Светог Аранђела, Лов на тигрове*) – излагање на Научном скупу Наука и савремени универзитет 5 у Нишу 2015. године.

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Живојин Павловић спада у писце високе, упечатљиве и препознатљиве стваралачке енергије, о чему неспорно сведочи његов разноврстан, па и врло разуђен стваралачки опус, стално праћен и подржан поетичким исказима и нефикционалним текстовима, пре свега дневницима и есејима, потом и интервјуима. У раду „Поетика приповедања Живојина Павловића“ маркирани су, описани и тумачени сви видови таквог, транстекстуалног, дијалогског континуитета. Докторска дисертација мр Данијеле Вујисић реинтерпретирала је велику повест о Јотићима и другим књижевним јунацима из литерарног завичаја Павловићеве источне Србије, доводећи у корелацију књижевни говор и ауторске аутопоетичке исказе. Посебно је истакнут значај етномитолошке позадине и митопоетског слоја Павловићевих романа и приповедака, у кључу доминантних стилских конфигурација натурализма и веризма. Тумачење породичне хронике у контексту новонасталих геопоетичких оквира (структурних, наративних и семантичких) преиспитало је књижевноисторијску позицију Павловићеве прозе и дало довољно аргумената за његово укључивање у књижевноисторијски систем српског приповедања.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА НАПОМЕНА:

Живојин Павловић иде у ред оних српских писаца чије дело је чекало на обухватно, аналитичко читање у академској форми, јер то одавно по својим вредностима и захтева и заслужује. Докторска дисертација „Поетика приповедања Живојина Павловића“ мр Данијеле Вујисић успешно одговара том изазову, уважавајући оно најбоље или најкарактеристичније што је о Павловићевом делу до сада речено, али и одлази даље, нудећи први покушај збирне анализе пишевог пространог опуса. Одговарајућа пажња при том је усмерена на истраживање хронотопа, фреквентних значењских, симболичких индикација и специфичних наративних решења прозе Живојина Павловића, што води најпре формулисању, а потом и

интерпретативном разумевању и систематизацији основних питања стваралачке поезике тог аутора.

X ПРЕДЛОГ:

На основу укупне оцене дисертације, комисија предлаже:

Имајући на уму све речено и сматрајући да је докторска дисертација „Поетика приповедања Живојина Павловића“ мр Данијеле Вујисић урађена на начин саображен природи тумаченог дела, са уважавањем свих методолошких захтева које је потребни испунити при изради академског рада датог нивоа и врсте, а подразумевајући да по природи ствари остаје низ питања на које и даље треба тражити одговоре, Комисија позива докторандкињу на усмену одбрану тезе.

др Михајло Пантић, редовни професор

др Радивоје Микић, редовни професор

др Бојан Јовић, научни саветник

У Београду, 2. фебруара 2016.